

To bylo v dubnu 1992. Doufal jsem, že zasnuby nezačnou dřív než za rok. Rebe prý nijak zvlášť tahle časná zasnoubení neschvaluje, ale rodiny na ně občas spěchaly, zejména pokud šlo o skvělou partii, kterou by byla škoda promarnit. Stávalo se, že pokud chlapci nebo dívky ještě nebylo osmnáct, zasnuby se držely v tajnosti, ale stejně se o nich dost brzy všichni dozvěděli. První zasnuby s sebou nesly tlak i na ostatní vrstevníky, aby i oni byli mezi prvními. Zasnoubit se co možná nejdříve totiž znamená být žádoucí, zatímco dlouho zůstat starým mláďencem v sobě nese punc hanby.

Ariho zasnoubení odstartovalo závody a další spolužáci ho následovali. Mojše Josel Unger a Burič Silber se zasnoubili týden po sobě s vnučkami rebeho osobního tajemníka. Ty dívky byly sestry a nikdo z nás samozřejmě vůbec nevěděl, jaké jsou, ale o dívky tu vlastně nešlo.

Aron Duvid Spira se záhy zasnoubil s dcerou Avigdora Bluma, nejbohatšího muže v obci. Brzy na to se zasnoubil Zevi Lowenthal s dcerou význačného učence. Můj druh ve studiu Chajim Lazer byl zasnouben s dcerou svého strýce Naftulih. Jeden kamarád za druhým dostávali partnerku, a tak jsem i já očekával, že mi brzy zavolá dohazovač. Každému z těch kamarádů jsem blahopřál na svatbě a dostávalo se mi za to jejich blahosklonných úsměvů, *mercešem baj dir*, i ty ať se brzy zasnoubíš, budíš to vůle Boží. A přece mě srdce bolelo a moje předtucha přecházela v hrůzu. Když jsem se v pátek večer chystal pozvednout číši sladkého vína a odříkat kiduš, modlil jsem se, abych jej brzy odříkával raději po boku své ženy než v ješivě vedle stovek dalších hladových spolužáků. *Králi králů, dej, ať mě tví služební andělé obdaří milostí. Ať je to brzy. A ať je to dobrá dívka z vážené rodiny.*

Rebe pořádal tyše – veřejné šábesové hostiny – a my jsme při nich stáli rebemu po pravici. Stáli jsme v šesti řadách na vysokých stupíncích na způsob praktikáblu. Žáci ješivy se každý rok posouvají o jeden stupeň blíže k rebemu, takže nejbliže mu stojí osmnáctiletí a devatenáctiletí, kteří se toho roku mají oženit. Na tuto poslední skupinu studentů způsobilých k sňatku upírají všichni zrak. Posuzují každého zvlášť a přitom uvažují, ke komu by se mohla hodit která z dcer členů obce.

„Co se ti nelíbí na dceři Chajima Goldsteina?“ zeptal se mě Beriš o pár dní později.

Řekl jsem mu jen, že potřebuji trochu času, abych si to rozmyslel, protože jsem nebyl schopen převést příval myšlenek do slov.

„Má všechno, co by měla manželka mít,“ trval Beriš na svém. Z počátku se mi do tohoto svazku nechtělo, protože mě nikterak nepřitahoval otec ani bratr této dívky, ale brzy jsem zjistil, že uvažuji o dívce samé. Ale otázky, které se mi honily hlavou, nebylo možné vyslovit nahlas. Říkal jsem si: Je vůbec hezká? Je dost inteligentní? Je uvážlivá a okouzlující? Má příjemný úsměv a milý smích? Nebo nemá nic z těchto vlastností? A co když jsou její projevy dokonce výrazně nepříjemné? Váhal jsem, jestli bych mohl požádat o její fotku, ale protože mi žádnou fotku nenabídli, domýšlel jsem si, že je to nevhodné. A docela jsem si představoval, jak by si Beriš s tím dohazovačem a dívčinou rodinou asi řekli: Copak je to za mláďence, když potřebuje fotku dívky, než se rozhodne, jestli se s ní ožení?

„Je prý velmi milá,“ prohlásila moje matka, když se různé pozeptala. „Je čtvrtá z dvanácti dětí a dobře se stará o své mladší sourozence. Bude z ní dobrá žena i matka.“ „A prý je taky hodně společenská,“ dodala matka povzbudivě. „Velmi ráda chodí na svatby a další rodinné oslavy. Vždycky se přidá k tanci. Má kamarádky. A mluví se o ní pěkně.“ Když žádná z těchto informací nepřinesla kýžený účinek, Beriš mi navrhl obvyklé řešení. „Tak proč se nezeptáš rebeho?“ *Samozřejmě.* Rebe. Rebe bude znát odpověď.

Pár dní před svátkem Chanuka jsme s Berišem požádali o slyšení u rebeho. Bylo už pozdě v noci. Rebeho postarší tajemník, *gabaj* reb Šia, seděl ve své kanceláři, která sousedí s rebeho pokojem. Ve velké, jasně osvětlené místnosti už čekalo několik tuctů chasidů. Nervózně přecházeli sem a tam, recitovali žalmy nebo o něčem mlčky přemítali. Reb Šia napsal na malý bílý čtverec papíru můj *kvitl*, tedy problém, s nímž se na rebeho obracím, a Berišův dotaz, jak dlouho asi budeme čekat, zcela ignoroval. Míjela hodina za hodinou. Muži byli jeden po druhém vyzýváni, aby se dostavili před rebeho. Krátce na to se pak každý s úsměvem vynořil před nevrlym dveřníkem, vsunul mu do dlaně deseti nebo dvacetidolarovou bankovku a s lehkým srdcem i lehkou myslí radostně odcházel.